

tidsskrift.dk

Indledende Bemærkninger om Etnografien og dens Methode,

Geografisk Tidsskrift, Bind 2 (1878)

Link til pdf:

http://img.kb.dk/tidsskriftdk/pdf/gto/gto_0002-PDF/gto_0002_66766.pdf

Link til webside:

<http://tidsskrift.dk/visning.jsp?markup=&print=no&id=66766>

pdf genereret den : 22/5-2008

Jeg har selvfølgelig her alene givet en kort Andtning af de videnskabelige Spørgsmaal, som møde Expeditionen under et længere Ophold ved Sibiriens Nordkyst; men det, som er fremført, turde være nok til at vise, at Expeditionen, selv om det geografiske Maal ikke skulde kunne naas, dog paa en værdig Maade maa kunne slutte sig til lignende Foretagender, der ere skete i tidligere Tid.

Skulde Expeditionen, som jeg haaber, temmelig uhindret og i en forholdsvis kort Tid kunne naa Beringsstrædet, vil vistnok den Tid, der under Vejs kan stilles til Raadighed for naturhistoriske Undersøgelser, være altfor kort til at løse mange af de videnskabelige Spørgsmaal, som jeg har nævnet. Men uden Hensyn til det verdenshistoriske Søfartsproblem, som da vil være løst, bør man tillige kunne skaffe vigtige og omfattende Bidrag til Kundskaben om de geografiske, hydrografiske, zoologiske og botaniske Forhold i Sibiriens Ishav. Sonden for Beringsstrædet møder Expeditionen Land med en mere yppig og skiftende Natur, hvor andre, for Videnskaben i dens Helhed, vigtige Spørgsmaal gribe Granskerens Opmærksomhed og yde ham en rig Løn for hans Arbejde og Møje.

Det er disse Betragtninger, som have fremkaldt Tanken om at udføre den her omtalte Expedition. Det er min Hensigt at forlade Sverige i Førstningen af Juli 1878 i det til en Isfart særlig byggede Dampskib „Vega“ paa 357 Registertons; det skal provianteres for højst to Aar, og det skal medføre en Stab af 4—5 Naturgranskere, en dansk og en italiensk Søofficer og 4 Fangstmænd, en Læge samt 18 Mand. Kursen gaar først til en Havn paa Norges Nordkyst, rimeligvis Tromsø, hvor der indtages Kul, og herfra styres til Matotsjkinstrædet paa Novaja Semlja, hvor der ventes paa Lejlighed til at sejle over det kariske Hav. Dernæst fortsættes Farten til Dicksons Havn ved Jenissejs Munding, som jeg haaber at naa i de første Dage af Avgust. Saa snart Omstændighederne til-

lade det, fortsætter jeg her fra Rejsen i den aabne Vandrende, som Objs og Jenissejs Ferskvandsmasser sikkerlig danne langs Kysten, til Kap Tjeljuskin, mulig med nogle mindre Slag imod Nordvest for at undersøge, om der ikke skulde findes nogen større Ø imellem den nordlige Del af Novaja Semlja og det nordlige Sibirien. Ved Kap Tjeljuskiu møder Expeditionen det eneste Sted paa den paatænkte Vej, hvor der ikke før har sejlet noget mindre Fartøj, og dette Sted maa vistnok regnes for det vanskeligste at passere paa hele Nordøstpassagen. Da det imidlertid 1736 lykkedes Prontsjisjef med smaa og med utilstrækkelige Hjælpemidler byggede Flodskibe at naa nogle Minuter fra Kap Tjeljuskin, skulde det synes, at det ikke kan være umuligt for vort, med alle Nutidens Hjælpemidler udrustede Skib at komme frem paa dette Sted, og i saa Fald have vi rimeligvis aabent Vand til Beringsstrædet, der maa kunne naas inden Udgangen af September.

Dersom Tiden og Isforholdene ere gunstige, vilde det være at ønske, om Expeditionen gjorde nogle Slag imod Nord for at undersøge, om der ikke skulde findes Land mellem Kap Tjeljuskin og Ny Sibirien samt imellem den sidstnævnte Øflok og Wrangelsland. Fra Beringsstrædet tages Vejen med de Ophold, som Omstændighederne fremkalde, først til en asiatisk Havn, hvorfra der kan sendes Underretning til Hjemmet, og der fra videre rundt om Asien til Sues. Skulde Expeditionen blive hindret i at komme østen for Kap Tjeljuskin, afhænger det af Forhold, som man ikke nu kan overse, om den strax skal vende tilbage til Evropa eller om den skal foretrække at overvinde i en Havn ved Nordasiens Kyst. Skulde den hindres i sin Fremtrængen østen for Kap Tjeljuskin, bør den søge Havn paa Kysten, hvor der da næste Aars Sommer vil være Lejlighed til vigtige Undersøgelser i det sibiriske Ishav, og den vil da, dersom sydlige Vinde drive Isen bort fra Kysten, kunne naa Beringsstrædet.

Indledende Bemærkninger om Etnografien og dens Methode,

et Foredrag af Justitsraad **Steinhauer**, Inspektør ved det etnografiske Museum.

Den Gang det danske geografiske Selskab var blevet stiftet, fik det fra flere af vore offentlige Samlinger Tilsagn om fra dem at faa udlaant saadanne Sager, der maatte kunne tjene til at oplyse og anskueliggjøre Foredragene. Ogsaa med Hensyn til vort etnografiske Museum er et

saadant Tilsagn blevet meddelt, og derfor er det Hensigten, naar Lejlighed gives, i Selskabets Møder at fremstille og forklare saadanne etnografiske Gjenstande, hvortil der knytter sig en mere end almindelig Interesse.

Forinden jeg begynder disse Fremvisninger og Fore-

drag, har jeg troet at burde indlede dem med nogle almindelige Bemærkninger om Etnografien og dens Methode og samtidig dermed at antyde, hvad jeg i saa Henseende fra mit Standpunkt tror at kunne yde til Fremme af det Formaal, som det geografiske Selskab ved dets Oprettelse har haft for Øje.

Etnografi, d. v. s. Folkebeskrivelse, er i videste Forstand Kjendskab til Mennesket, dets Væren og Virken i Fortid og Nutid. I sin rette Begrænsning deler denne Videnskab sig imidlertid i tre forskellige, men dog med hinanden nøje forbundne Hovedretninger eller Specialfag, nemlig det *fysiske*, det *sproglige* og det *etnografiske* eller *kulturlistoriske*, hvilke jeg i al Korthed skal tillade mig at omtale.

Efterhaanden som Opdagelsen af hidtil ukjendte Lande udvidede Kundskaben til Menneskets store Udbredelse og dets fysiske Særegenheder, udviklede der sig en lige saa omfattende som dybtgaaende Granskning af Menneskeslægten indbyrdes Uligheder, og derved tillige en Stræben efter at tilvejebringe en systematisk Klassifikation af de forskellige Folkeslag. Medens Flertallet af Evropeas største Naturgranskere, saa som *Blumenbach*, *Cuvier*, *Prichard* o. fl., hævdede Menneskeslægten Enhed, i det de ansaa de i fysisk Henseende mindre væsentlige Uligheder med Hensyn til Hudfarve, Haar, o. s. v. som fremkomne ved Ulighed i Vejrlag, Levemaade og Sædvaner, indrømmede de paa den anden Side Raceforskjelligheder, og der fremkom nu efterhaanden flere Systemer, hvilke dog hidtil — lige fra *Blumenbachs* 5 Racer, *Prichards* 7 og *Pickerings* 11 Racer, indtil *Bory de St. Vincents* 15, som han mente, selvstændige Arter — alle have vist sig at være for mangelfulde og usikre til at kunne danne noget varigt Grundlag, for en Inddeling som den tilsigtede. Ligesom man endnu ikke er bleven enig om Hovedracerne, vil man naturligvis endnu mindre blive det om Underafdelingerne; men ser man hen til de mange Vanskeligheder, som denne Videnskab allerede har haft og fremdeles vil have at overvinde, forekommer det mig, at man levende maa erkjende Betydningen af de mange, ved dette Studium indvundne Resultater og værdifulde Kjendsgjerninger. Særlig vil jeg minde om de omfattende Undersøgelser med Hensyn til Kranierne, — hvorved da Navne som *Morton* og *A. Retzius* bør nævnes — minde om, at disse Undersøgelser fuldstændig have godtgjort, at der allerede i den fjærne Oldtid her i Norden fandtes forskellige Folkestammer eller i al Fald en meget blandet Befolkning. Den ældre som den nyere historiske Tid vidne jo ogsaa om, hvorledes de store Nationer ere fremstaaede og til Dels den Dag i Dag fremstaa og voxe, ved i sig at

optage en Mængde mindre til Dels undertvungne Stammer, hvis Særegenheder saaledes efterhaanden forsvinde, for saa vidt de ikke, som i Indien f. Ex., af de herskende religiøse og sociale Love og Vedtægter tvinges ind i afsondrede Kaster. Men selv da, om end langsomt og mindre mærkeligt, vil en ikke ringe Ændring i deres fysiske og andre Særegenheder dog stadig finde Sted. Vejledende Oplysninger om disse Kasteforhold giver en i etnografisk Museum værende Fremstilling af en Markedsplads i Nærheden af Jærnbanestationen Puccoloe, ikke langt fra Kalkutta, ligesom ogsaa to Grupper, den ene fra Bengalen og den anden fra det sydlige Dekan, af et større Antal Figurer, der med slaaende Sandhed gjengive en Del af Hindufolkets Kaster, i hvilke man, særlig efter Farven, saa at sige, finder alle Menneskeracer repræsenterede, endog i meget forskellige Afskygninger. Vi se nemlig her, hvorledes de laveste af disse Kaster eller Samfundslag i Almindelighed ere mørkefarvede (sorte, sortegraa og mørkebrune), imedens de højere Kaster i Reglen ere lysere (lysebrune, gulgraa, gule o. s. v.), ja, ikke sjælden lige saa lyse som Evropeerne. At der imidlertid heri, endog inden for den samme Kaste, findes store Undtagelser er noksom kjendt; thi mørkebrune Braminer ere undertiden gifte med hvide Kvinder, og hvide Fyrster af Krigerkysten stundum med næsten sorte Hustruer og saa fremdeles. Hertil kommer endnu den Mærkelighed, at de for disse Farver mere udprægede Typer kun forekomme undtagelsesvis, i det nemlig de forskellige Stammer tvært imod synes sammensmeltede til store Enheder med næsten umærkelige Overgange.

Men spørge vi nu, naar og hvorledes en saadan Sammensmeltning kan have fundet Sted, da maa denne upaatvivelig søges Aarhundreder, ja Aartusender tilbage, i hin fjærne Tidsalder, da de forskellige Stænders selvstændige Udvikling samt den deraf følgende Krydsning og Vexelvirkning mellem Landets oprindelige, negeragtige Befolkning og de indvandrede iraniske og andre Folkestammer endnu ikke hæmmedes af det senere udviklede Kastevæsen. Med dettes paafølgende gradvise Uddannelse opførte imidlertid den hidtil stødfulde Blanding af Stænderne, imedens en Udjævning af de typiske Særegenheder stadig fortsattes og, som vi have set, vel endnu fortsættes inden for Kasternes almindeligvis stærkt afgrænsede Omraade.

Gaa vi over til en Betragtning af det *sproglige* Studium og særlig af den paa Sprogenes Slægtskab grundede Klassifikation af Folkene, møde vi her omtrent de samme Fænomener som i fysisk Henseende, nemlig store indbyrdes Uoverensstemmelser og en Mangfoldighed af ubestemte, til Dels ukjendte Mellemformer.

Og gaar man ud fra disse, maa det ganske vist indrømmes, at Videnskaben paa dens nuværende Standpunkt — saa meget mere som de sproglige og fysiske Kjendsgjæringer i mange Tilfælde staa i Modstrid med hverandre — endnu ikke har formaaget at tilvejebringe nogen i sin Helhed virkelig fyldestgjørende Klassifikation. Men ser man derimod hen til de forbausende Resultater, som det sammenlignende Sprogstudium allerede har opnaaet, siden vor navnkundige Landsmand *Rasmus Rask* og Tyskeren *Franz Bopp* i Førstningen af dette Aarhundrede grundlagde denne Videnskab, synes disse Resultater visselig at være meget lovende for Fremtiden og i hvert Fald at berettigge til langt større Forventninger, end enkelte nyere Forfattere synes at nære.

Med Nøjagtighed at kunne bestemme Sprogens Tal maa for Tiden anses for umuligt, thi man kjender jo endnu ingenlunde alle Jordens Folkeslag og endnu mindre deres Sprog; men holde vi os til en Beregning, der 1837 er gjort af *Balbi*, gives der paa Jorden ikke mindre end 860 Sprog med omtrent 5000 Dialekter. Dette er altsaa de sproglærdes Materiale, det Kaos, af hvilket man gennem Studiet af Grundsprogene med en vidunderlig Flid og Skarpsindighed har søgt at inddele alle de hidtil kjendte Sprog i tre Hovedgrupper, nemlig Enstavelses-, Flerstavelses- og Bøjningssprogene; efter disse Sproggrupper har man atter inddelt Folkeslagene i flere Hovedafdelinger med deres forskellige Underafdelinger.

Som allerede nævnt, maa det visselig indrømmes, at denne Inddeling har sine Ufuldkommenheder, ja selv sine Modsigelser, hvilket dog for en væsentlig Del vistnok har sin Grund i en mangelfuld Kjendskab, f. Ex. til de saakaldte malajske og særlig til de amerikanske Sprog, hvis Tal *Balbi* anslog til ikke mindre end 422. At et saadant Tal ikke er overdrevent, ses deraf, at der alene i Brasiliens vestlige og nordlige Provinser færdes ikke mindre end 200 uafhængige Indianerstammer, som hver har sit eget Sprog, der ikke forstaas af nogen anden, uagtet en Stamme ofte kun dannes af én Familie eller faa beslægtede Individuer. Det er imidlertid min, paa ethnografiske Kjendsgjæringer støttede Overtydning, at mangfoldige af de, som det nu synes, selvstændige Sprog ved et nøjere Kjendskab ville vise sig at være beslægtede Idiomer eller Grene af større Modersprog, hvis oprindelige Ordforraad og Renhed i Tidernes Løb under mere eller mindre isolerede Forhold til Dels ere gaaede tabte og ved nye Tilsætninger gjort ukjendelige for den almindelige Betragtning. Sproggranskningens store Materiale vil saaledes efterhaanden blive mindre omfattende, Systemet simplificeret, og dette vil da, støttet til Literaturen, for Efterverdenen danne et stadig fastere Grundlag for Folke-

slagernes Gruppering, et Grundlag, som Menneskets fysiske, stadig skiftende Særegenheder vanskelig ville kunne afgive og endnu mindre hævede.

Hvad nu det *ethnografiske* Studium angaar, da frembyder dette — for saa vidt vi dermed forstaa Studiet af de forskellige Folkeslags Sæder og Skikke — en ikke ringere Mangfoldighed af Hovedgrupper, Overgangsformer o. s. v., end de, vi forefandt ved Betragtningen af Mennesket i fysisk og sproglig Henseende, men som dog i deres Oprindelse, Aarsag og Følge staa i en saa nøje Forbindelse med disse, at de saa at sige danne en indre Enhed; thi Menneskets Ophav er Kulturens og Sprogens Ophav. At udgranske disse Ophav i deres historiske Følge formaar hverken Antropologen, Sproggranskeren eller Ethnografen, men dog ved Samvirken ad Sammenligningens Vej til en vis Grad at anskueliggjøre ud over det historisk givne, og dette er — som et hele betragtet — Ethnografens egentlige Opgave.

Naar vi nu med denne Opgave for Øje stille os paa et rent ethnografisk Standpunkt, føres vi, maaske af Vanens Magt, uvilkaarlig til at betragte denne Videnskab, ligesom Historien i Almindelighed, efter dens Tidsfølge, og jeg skal ogsaa — om det end er mindre formaalstjenligt — følge denne her, saa meget mere som denne Synsmaade til Dels er fulgt i Praxis ved Museer og Samlinger. I Overensstemmelse dermed kan man da inddele de kulturhistoriske Studier i to af Tidsfølgen givne Afdelinger, nemlig i en *forhistorisk* eller egentlig arkæologisk og en *historisk* eller ethnografisk, i det den egentlige Arkæologi efter sin Opfattelse kun kan omfatte de Sager, der ikke kunne henføres til nogen bestemt Tid eller Folk, imedens *Ethnografien* derimod omfatter alle saadanne, der med fuldstændig Sikkerhed kunne henføres under den *historiske* Tids Omraade. At de herhen hørende Studier for Resten i deres praktiske Anvendelse undertiden snart til den ene og snart til den anden Side, stærkt berøre hinanden, skal jeg her ikke dvæle ved.

Det er mangen Gang, og vistnok med Rette, blevet udtalt, at næppe nogen anden Videnskab i en forholdsvis saa kort Tid har vakt en saa almen Interesse og tilvejebragt saa overraskende Resultater som Arkæologien, og dette har især sin Grund i Folkenes, særlig i vort Aarhundrede stærkt udviklede Nationalbevidsthed og den deraf følgende større Sans for Bevarelsen af deres Fortidsminder. Og visselig maa man indrømme, at Oldtidsminderne i national Henseende faa deres rette, maaske væsentligste Betydning, i det de, ordnede skematisk i Rækkefølger, vise, hvorledes de enkelte Landes oprindelige Indbyggere, ikke sjælden fra et meget primitivt Standpunkt, have

udviklet sig gennem fremadskridende Stadier til en, forholdsvis meget stor Kultur, hvorfra man da føres ind paa Folkenes særlige, rent historiske Omraade.

Mindes vi nu, at disse Vidnesbyrd om Landenes første Bebyggelse, saa godt som alle, Stykke for Stykke, ere uddragne af Jordens Skjød, samt at Oldgranskeren med disse Fortidsminder staar alene, kun henvist til sin Granskerevne, og ikke som Etnografen har de faktisk bestaaende Kulturtilstande, saa vel som Folkenes fysiske og sproglige Særegenheder til Udgangspunkt, maa man sandelig beundre den Utrættelighed, Skarpsindighed og levende Kombinationsgave, der har kunnet tilvejebringe saa store Resultater. Men spørge vi, hvilken Betydning Oldtidsvidenskaben har for det speciel etnografiske Studium, bliver den kun forholdsvis ringe; thi det er jo netop et af Etnografiens Hovedformaal, at den skal danne en oplysende Indledning til Arkæologien, og det er ogsaa af denne Grund, man maa finde det mindre formaalstjenligt, med Etnografiens egentlige Opgave for Øje, at indlede denne med en Betragtning af det *forhistoriske*, i det man jo ikke ret vel kan begynde en Afhandling, et Museum o. s. v., med det, hvortil disse kun skulle være en Indledning.

Imedens man ved at syse med Arkæologi af Jordens Skjød fremdrager uimodsigelige Vidnesbyrd om Tilværelsen af længst uddøde Slægter og deres Kultur, er det dog først ved at skue ud *over* Jorden, at man kan faa et fuldstændigt Billede af Mennesket i dets Naturtilstand, ser, hvorledes det som Jæger, Fisker og Agerdyrker stadig gaar fremad og saaledes gennem Industri, Kunst og Videnskab altid stræber Fuldkommenheden nærmere.

Ved en saadan Sammenstilling af de forskellige Kulturtilstande, som disse den Dag i Dag ligge klart for os alle i deres mangehaande Afskygninger, føres man til paa en letfattelig Maade at anskueliggjøre Menneskets oprindelige Standpunkt og dets fremadskridende Udvikling. Et etnografisk Museum, ordnet efter denne Methode, vilde vistnok have sin store Betydning og være af sand Interesse for Beskueren, der ogsaa efter Museets mere eller mindre gode Ordning vilde kunne danne sig en Forestilling om Granskerens etnografiske Specialkundskab, men dog ikke om *Etnografien som Videnskab*. Thi i og for sig er et saadant Museum jo nærmest kun Granskerens Materiale, der er lagt til Rette for videre gaende Studier, og disse maa da, efter min Opfattelse, nærmest gaa ud paa at løse det, som jeg i det foregaaende har troet at kunne betegne som Etnografiens Hovedopgave.

Efter min Mening maa man over for denne Hovedopgave fornemlig opstille følgende tre Spørgsmaal, som jeg dog selvfølgelig ikke formaar fyldestgjørende at

besvare, men til hvis Løsning jeg dog haaber, baade nu og senere, at kunne fremkomme med nogle i saa Henseende værdifulde Kjendsgjerninger:

I. *Hvor og under hvilke Forhold er Mennesket oprindelig fremstaaet?*

Dette Spørgsmaal er mangen Gang blevet fremsat, og Traditionen har lært os, at Menneskets oprindelige Hjem var i Sydasiens milde og frugtbare Egne. Men efterhaanden som Oldgranskningen skred frem, og især da man lærte Affaldsdyngernes primitive Indhold at kjende, maatte Traditionen vige for Videnskaben. „Om vore Forfædre“ — hed det da — „vare Autochthoner eller ikke, vil aldrig kunne godtgjøres. Hvad skulde vel være til Hinder for, at det Forsyn, der befolkede de forskellige Egne med Dyr, ikke skulde kunne have befolket de forskellige Egne med Mennesker?“

Med Guds Almagt for Øje synes denne Lære slaaende; thi det er visselig en Sandhed, at den Almagt, der udbredte Dyrriget til Jordens fjerneste Egne, ogsaa maatte kunne befolke de forskellige Egne med Mennesker. Men lige saa vist som ethvert Dyr er udrustet i Overensstemmelse med de Naturforhold, hvori det oprindelig hensattes, saa vist maa ogsaa Mennesket i Følge dets fysiske Egenheder oprindelig være fremstaaet i Sydens Egne, hvor en rig Natur gav det alt; og hvorfra det efterhaanden udbredte sig videre og videre paa Jorden. Mennesket kan leve i Nord som i Syd, i Øst som i Vest; dette dog ikke i Kraft af dets legemlige Bygning, men kun i Følge en af *Nødvendigheden* fremtvungen Kultur. Komme vi til Bjørnens Land, klæde vi os i dens Skind, og komme vi til Syden, tage vi det af. Dersom Tilhængerne af den Hypothese, at f. Ex. Danmarks eller det øvrige Nordens oprindelige Indbyggere vare eller kunne have været Autochthoner, vilde tænke sig fødte paa en kold Vinterdag i et af disse Lande, medens det var i Urtilstanden, og uvidende om, at de, hvis de kunde dræbe et Dyr, kunde klæde sig i dets Skind og nærme sig med dets Kjød, uvidende om, at de, hvis de kunde bygge sig en Hytte, i den vilde kunne finde Ly og, hvis de kjendte Ilden og kunde tilvejebringe den, tillige Varme, da vilde det vistnok snart blive dem indlysende, at Menneskets oprindelige Hjem ingenlunde kan søges under Nordens barske Himmelstrøg.

Jeg mener derfor, at vi fremdeles tør støtte os til Traditionen og i hvert Fald ubetinget at turde opstille det som en Hovedsætning, at Menneskets oprindelige Hjem kun kan søges i Jordens mildeste og mest frugtbare Egne.

II. *Have de, til Dels paa det laveste Trin endnu staaende Folkestammer fra deres første Oprindelse staaet urorte af enhver synlig Fremadskriden?*

Skjønt jeg ikke fuldstændig kan godtgjøre det, skulde jeg dog være tilbøjelig til at besvare dette Spørgsmaal med et afgjort „Nej“. Thi dels synes disse Stammers fysiske og sproglige Særegenheder overalt at vidne om, at de alle ere Grene af større Moderstammer, og dels findes der i kulturhistorisk Henseende, som jeg ved en senere Løjlighed skal oplyse, fyldestgørende Vidnesbyrd for, at mange af Sydens halvt civiliserede eller helt vilde Indbyggere, — hvoraf nogle ved deres første Berøring med Evropæerne endog vare Menneskeædere og brugte Stenredskaber — i en forholdsvis sen Tid have været delagtige i de store asiatiske Religionssamfund, hvorom de dog nu til Dels ere fuldstændig uvidende. For Nordboernes Vedkommende vil det formentlig være klart, at disse, oprindelig fremstaaede i Syden, maa have gennemgaaet forskellige Kulturstadier paa deres lange Vandring gennem de tempererede og kolde Bælter, hvor de af Jorden maatte fremtvinge, hvad denne ikke mere godvillig ydede, og hvor Trangen til fornøden Beklædning og bedre Boliger efterhaanden gjorde sig mere og mere gjældende. Men hvor civiliserede Menneskene end monne være, naar de drage hen til fjærne, isolerede Egne, overalt maa de dog, tvungne af *Nødvendigheden*, gaa ned til det Lands naturlige Standpunkt eller Hjælpekilder, hvor de tage Bolig. Medbringe de end Redskaber af Jærn eller Bronze, ville disse i Egne, hvor Metaller ikke findes, snart forsvinde, og andre af Træ, Ben og Sten træde i deres Sted, og netop da ville de indvandrede første Forsøg i Forarbejdelsen af Stenredskaber blive meget raa og ufuldkomne, og dette Folk vilde da for Efterverdenen gennem sine Fortidsminder kun være — ikke hvad det var, men hvad det blev — et Stenalderens Folk. Ja selv Sprogene ville efterhaanden aftage i Omfang og Renhed, eftersom de Forestillinger, som de udtrykke, træde ud af de indvandrede Synskreds, og i Tidernes Løb ville nye Erfaringer fremkalde et nyt, for Modersproget aldeles fremmed Ordforraad.

III. Fortidsminderne synes jo at vidne om, at Mennesket overalt gradvis har havet sig op til højere Studier, er dette ikke Udviklingens naturlige Lov?

Ligesom *Rask* i sin Tid med Hensyn til Sprogene paaviste, hvorledes man burde gjøre Undersøgelserne, ved at gaa tilbage til de ældre, mindre afleble Sproggrene, saaledes synes denne Tanke ogsaa at have ledet afdøde *Thomsen*, da han for omtrent 30 Aar siden grundlagde det etnografiske Museum og bestemte, at dette *kun* skulde omfatte de ikke-evropæiske Folkeslag.

Naar vi betragte Menneskeslægten som et hele, og naar vi ville give en almindelig Fremstilling af dennes kulturhistoriske Udvikling, er *Thomsens* Theori om en

gradvis Udvikling fra Brugen af Sten til Bronze og Jærn fuldkommen sand; men lægge vi denne til Grund for Betragtningen af hvert enkelt Folks særlige Udvikling, da kjender jeg ikke et eneste Folk, hvis Udvikling med Sikkerhed kan siges at have fundet Sted paa denne Maade. Vi have jo set, hvorledes Mennesket, der i sit oprindelige Hjem maa have udviklet en forholdsvis ikke ringe Kultur, inden det drog til kolde og ufrugtbare Egne, tvunget af *Nødvendigheden* maatte gaa ned til disses naturlige Hjælpekilder, og vi vide jo, hvorledes Menneskene overalt, selv under de strængeste Naturforhold, ere i Stand til at danne sig et nyt Hjem og en forholdsvis lykkelig Tilværelse. Men komme paa et vist Standpunkt, stagnerer de, og stagnerer gennem Aarhundreder, indtil nye Mangler, nye Fornødenheder bringe dem Udviklingen nærmere; thi i Fornødenhederne ligger den egentlige Betingelse for al Udvikling, hvad enten disse Fornødenheder bringe os dybt ned under vore vante Forhold eller med umodstaaelig Magt tvinge os frem til en højere Stræben.

Stabiliteten er den paa Grundlag af fælles Sæder og Skikke dannede Enhed i Stil og Smag, der sætter os i Stand til med den samme Lethed at kjende de fleste selvstændige eller isolerede Folkeslags Sager som vi f. Ex. kjæde de ægyptiske og de græske. Denne Enhed kan vel brydes ved fremmed Paavirkning eller ved forandrede stedlige Forhold, men den taber dog aldrig derved sit individuelle Præg eller sin *Stil*. Med Tabet af sine individuelle Særegenheder ophører et Folk som saadant at være til, og hvor flere, helt forskellige Stilarter vise sig, dér maa Etnografen saa vel som Oldgranskeren vide, at han her sysselsætter sig med flere, helt forskellige Folkeslag eller Kulturstrømninger.

For ret at forstaa denne ensartede, for enhver selvstændig udviklet Folkestamme særegne Stil, denne mærkelige Stabilitet eller Vedhængen ved det engang antagne, som mangen Gang finder Sted i en mere udviklet Kulturs umiddelbare Nærhed, behøve vi kun at se hen til f. Ex. Botokudens Bue og hans Krigs- og Jagtpile, til Avstralnegerens Bumerang, Spyd og Kastetræ, til den forholdsvis mere udviklede Nyzeelænders Stenøxe, Spyd og Kjølle samt til de mærkelige Stenøkser fra Sandwichs- og fra Selskabsøerne, ja selv til de fortrinlig udførte Kriser („Flammedolke“) fra Djava, Madura eller Bali, — alle have de særegne Former og en særegen eller karakteristisk Ornamentering, der holder sig uforandret gennem Aarhundreder, stundum endog i de fineste Enkeltheder. Et ret slaaende Exempel herpaa er en Række Sager, som vort etnografiske Museum for faa Aar siden modtog direkte fra Ny Caledonien; thi de vise os, at dette Slags Vaaben og Redskaber paa denne Ø, som opdagedes af Cook 1774,

og som siden 1853 er koloniseret af Franskmandene, endnu den Dag i Dag aldeles ligne dem, der ere afbildede i Cooks Rejsebeskrivelse.

I Tidernes Løb gjøre vistnok de mere udviklede Folk deres Indflydelse gjældende hos de mindre civiliserede Folkestammer, med hvilke de komme i en stadig Berøring; men gaar man ud fra, at denne Paavirkning ytrer sig i en fuldstændig Antagelse af den indførte fremmede Kulturs smagfulde Redskaber, ja stundum endog, som et Overgangsled, ved Stensager, der have ædlere Former end de, som den indførte Kultur, — paa faa Undtagelser nær — er i Stand til at fremstille i Metal, da tror jeg rigtignok, at dette vidner om en mindre rigtig Opfattelse af de sande Forhold; thi lige saa lidt som en Snedker bliver Smed, eller en Smed bliver Snedker, fordi de skifte Værktøj, lige saa lidt bliver et vildt Folk civiliseret, fordi man bringer det f. Ex. europæiske Redskaber. Det er Kulturen, der betinger Redskaberne, men det er ikke Redskaberne, der give et uciviliseret Folk de Fornødenheder og den Færdighed, som Brugen af disse forudsætter.

Det er netop en Kjendsgjerning, at Civilisationen — i aandelig som i materiel Henseende — overalt maa gaa ned til de lavere staaende Folkeslags Standpunkt og Fornødenheder, med hvilke den træder i Forbindelse, og da særlig ved at bringe dem saadanne Metalredskaber, der enten have samme Form eller dog kunne bruges paa samme Maade, som de af de indfødte hidtil benyttede Redskaber af Sten, Ben og deslige. Man bragte saaledes i sin Tid Grønlanderne vore Øxer, Hakker, Bor, Knive o. s. v., men de foretrak vore Huggejern og Skibspiger, hvilket de da skæftede paa deres ældre Maade. „Den grønlandske Handel“ forsyner dem, selv i vor Tid, med lignende og andre Sager, som de da skæfte og bruge som deres Forfædre brugte dem for flere Aarhundreder tilbage. Lignende Vidnesbyrd haves fra Eskimoerne, der staa i Forbindelse med russiske Pelshandlere, fra Admiralitetsøerne o. s. fr.

Næst efter en gavmild Plantevæxt og en rig Dyreverden er Metallernes Forekomst vistnok et af de væsentligste Vilkaar for ethvert Folks materielle Udvikling, men dog kun som et vigtigt eller værdifuldt Middel; thi selve Udviklingen med dens større eller mindre Smag er selvfølgelig ikke grundet i Metallernes Forekomst, men kun i et Folks virkelige, gennem flere Slægtfølger udviklede Fornødenheder.

Det er mangen Gang ytret, at Bronceulturen opførte med Folkenes Kjendskab til Jærnet, men denne

Forudsætning — hvor rigtig den end kan være ved en Betragtning af Menneskeslægtens Kulturudvikling som et hele — bliver dog kun en virkelig Kjendsgjerning dér, hvor man i Forbindelse med Broncerne finder Jærnsager i Bronceulturens ejendommelige Stil, som f. Ex. de mærkelige Fund af Bronze- og Jærnsager fra Grave i Nærheden af Landsbyen Anagnino ved Kamafloden i Guvernementet Vjatka. Hvor denne naturlige Overgang fra Brugen af Bronze til Jærn derimod ikke kan paavises, der er Forekomsten af Jærnsager i en fra Broncerne aldeles afvigende Stil visselig et Vidnesbyrd om en selvstændig Kulturstrømning, men ingenlunde om, at den ikke kan have været samtidig med Bronceulturen. De forskellige, maaske samtidige Kulturstrømninger ere Udviklingens Middel, men ikke dens Resultat.

Sammensætte vi nu, hvad her er fremført, vil det formentlig være klart, at Etnografiens Methode er at samle det forhaandenværende Materiale i bestemte Grupper, at sammenstille disse Grupper saaledes, at de saa vidt mulig kunne anskueliggjøre Menneskets almindelige Kulturudvikling; dernæst ad Sammenligningens Vej at tilvejebringe Kjendsgjerninger og af disse at uddrage Lovene for Udviklingens almindelige Gang, hvilke i Korthed kunne sammenfattes saaledes:

Nødvendigheden, dennes Tilfredsstillelse og en derefter følgende Stillestaen, indtil nye Fornødenheder bringe nye Fremskridt eller Nødvendigheden en Tilbagegang.

Disse ere Kulturlivets Udviklingsstadier overalt, hvor Mennesket nu færdes. Om de vare saaledes i den forhistoriske Tid, véd jeg ikke, men jeg tror det; thi jeg ser ingen Grund til at de skulde have været anderledes. Allerede for en Snes Aar siden udviklede jeg denne Anskuelse for Thomsen. Han forstod mig fuldkommen og sagde: „Forfølg den Tanke og kom frem med den, naar den staaar Dem fuldstændig klar“. Jeg har senere jævnlig udviklet denne Tanke, saa vel i vort Museum som paa mine Rejser for Udlandets mest bekendte Fagmænd og andre; men naar vi nu faa den tilbage udvortes fra, som en Opposition mod Thomsens Theori, tror jeg, at vi bør hævde, at lige som Theorien for vort Vedkommende kun skyldes ham, saaledes er ogsaa Tanken om dens mulige Modifikation først fremstaaet her og netop her gennem det Museum, som han stiftede. Og saaledes tror jeg, at vi bedst bringe Thomsen vor Tak for, hvad han gav os ved sine Museer, for hvilke han jo i sit lange, virksomme Liv, saa at sige, kun levede og aandede.